

Сиз суратда Чилонзорнинг 24 кварталда қад қўтарган янги уй-жой биноларини кўриб турибсиз.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

ЛЕНИНГРАД УЙЛАРИ

Курилиш объектга бугун ҳам ҳар галгидек эрта етиб келган Марина Вершинина краннинг илчи қисмларини кўздан кечирди, рулга ўтирди. Бригада буюккорлари бир-кетини ўз ишларини бажаришга киришди. Участқада иш қилиб кетди.

матлар ҳашарга келган қардош Ленинградликлардир. Қардошлар ишга тушган дастлабки куларда кўп қийинчиликларга дуч келишди. Бинолар куриш учун жой тайёрланмаган курилиш материаллари етишмас, курувчиларнинг маданий ҳордиқ чиқариши учун қўлай шартон йўқ, ер дамбадам силкиниб турарди. Ленин курувчилар ишнинг бир дам ҳам пасайтиришмади.

меҳнат ўзининг самарасини кўрсатди. 2—3 кварталда иккита 64, иккита 32 квартиралар турар-жой бинолари

лиш-монтаж поездининг буюккорлари айни дамларда 25 кварталда иккита 50 квартиралар ва битта 100

этни ишқиди ишлаяптилар. Курилиш участкасида меҳнат кечая-кўчуду эважда. Иш уч сменада ташқи этилган, Тезкорлик билан иш олиб бораётган бу ахир коллектив ҳақида кўп қўлай сўзлар айтади. Бригаданинг деярли ҳар бир аъзоси самарали ишлар учун фахрий ёриқлар билан таъдирланган. Моҳир гинт терувчилар Вали Воронина, Иван Соколовлар ўз ишининг устаси. Фидокорлик кўрсатиб, меҳнат қидаётган монтажчилар Иван Вершинини, Анатолий Петров,

дурадгор Владимир Иванов кабиларнинг ишлари ҳам таҳсинга сазовор. Николай Шербатовнинг пайвандлари ниҳоятда мустаҳкам чиқяпти. Курувчилик соҳасида катта тажрибага эга бўлган Ленинградлик буюккорлар шахримиз аҳолига янги-янги кўркем уй-жой бинолари кўриб бериш йўлида мавжуд имкониятлардан мўҳим ҳисса қўйиб фойдаланяптилар.

З. ИҲЛДОШЕВ.

фойдаланишга топширилди. Ҳар томонлама қўлайликларга эга бўлган бу биноларга кўчиб қираётган шахримиз аҳолисини бунёдкорлардан беҳад миннатдор бўляпти. Ленин шахри 2-қурт кентликларга армуғон

Устозларга таъзим

ҲАММАМ ИЗНИНИГ МУРАББИЙИМИЗ

Жонкуяр

Аброр Ҳидоятлов номли 14-урта акт ҳовлиси катта, жуда ҳашаматли жой. Ичкарига юрдик. Загга кирарверинида чап қўлдаги деворда доҳимиз В. И. Ленинга бағишланган стенод кўза ташланди. Бу стенодда В. И. Ленин билан бирга ишлаган ҳамда уни кўргани билган кишиларнинг хотиралари, шунингдек, доҳимиз интиборлар тартиб билан кўйилган. Алишер Навоийнинг 525 йиллигига бағишлаб ишланган стенод осилги бўлиб, унда шорининг бўлигидан тортиб то шу пайтгача бўлган давр ақс эттирилган. Унг томонда Оқилхон ана Шарофиддиновга бағишланган стенод осилги турибди. Бунда ҳурматли Оқилхон ақанинг мактаб тузишда қишлоқ болалари билан, ундан кейин қишлоқ ўқитувчилари билан, ҳозирги кунларда ўқувчи ва ўқитувчилар билан тушган суратлари ҳамда дарс ва масалаҳат бераётган пайтлардаги тушуриган суратлар осилги бўлиб, теласисига «Оқилхон Шарофиддиннинг педагогик фаолиятига 50 йил тўлди», деб ёзилган.

Бизларни Оқилхон ана дарс бераётган синф томон бошлади. Қўнғирқоч қалинди. Болалар ташқари чириб кетишлари билан ичкари юрдик. Парталарнинг устида ҳарфлар ва юқса сўзлар ёзилган қоғозлар. Оқилхон ана уларни оқсатди йиғиштириб олиб, ўрнига «1+1=2», «2+1=3» каби билардан нобор арифметикага оид синартин ҳар бир партага иккитадан қўйиб чиқди.

деб ишлаган «О», «Л» ҳарфларидан оқилхоннинг исми билан ниҳоятда жонкуяр эканлигини, болаларнинг синфда жам ўтирганидан эса дарсини қиқилдириб, ҳовлида болалар ўраб олганиларини ўқувчи билан кўриб эса ўқувчиларга жуда меҳрибон, юмшоқ сўз эканлигини билиб қувондик.

Маориф жарчиси

Улуғ Октябрь социалистик революциясини Оқилхон ақанинг ҳаётда катта бурилиш ясади. Мадрасадан овоз бўлиб ўқиди. Биринчи йиллардан оқилхоннинг мактаблар тузиб, ўзи дарс бера бошлади.

У ўз таърибисига сувиган ҳолда бир қанча қўлланма ва дарсликлар яратди. Биз унинг 1-синфлар учун ёзилган «Алифба», «Билим ва меҳнат», «Меҳнат болалари» каби китобларини ахши биланамиз. «Алифба» китоби мактабларнинг 1-синфлари учун 1936 йилдан бери дарслик сифатида қўлланилиб келинмоқда. 1-синфлар учун «Ўқиб китобки», «Алифба методикаси», «Болалар учун чиройли ёзув» каби катор дарсликларни ҳам мактаб ўқувчиларининг китоб хазинадан ўрни олган.

Одам қадарини меҳнат оширадиган деганларидек, Оқилхон ана Шарофиддиннинг меҳнатини партия ва ҳукуматимиз юқсан қадрлади. У 1936 йил республикада хизмат кўрсатган ўқувчи унвонини олишга муваффақ бўлди.

1945 йилга келиб «Меҳнат Қизил Байроқ» ҳамда Ленин орденларини, «Галаба» медалини олишга муваффақ бўлди. 50 йиллик ўқитувчилик зиналари билан мукофотланди. Шу билан бирга бир неча марта Фахрий ёриқлар билан таъдирланди.

Улуғ йўл

Ўқитувчи Чинакам боғбон. В. Г. Белинский ўқитувчинини шундай таърифлаб: «Тарбиячи бонгбон билан таққослаш қанчалик эски таъриф бўлса ҳам, лекин бу жуда болаларга қўлай бўлсин» деган сўзларни қўйди.

Оқилхон ана Шарофиддиннинг улуғ йўлини босиб ўтди. У бизнинг — ҳаммамизнинг мураббийимиздир. Биз у билан фахрланамиз. Устозимизга узоқ умр, педагогик фаолиятда янада катта ютуқлар тилаймиз! Ҳақим ҲОМИДИЙ, филолог я фанлари кандидати. Мамасоли ЖУМАБОВ.

МАШИНИ ХИЗМАТ

Шаҳримизда буй мўзаётган осмон ўлар борида сонни кун сайин орттириб бормоқда. Янги уйларга кўчиб бораётган кишиларнинг қувончинини айтмайсизми? Кенг ва еруғ хонадонларда қўл остида иссиқ сув, «зағори олов». Ишдан келганда танга ҳузур бахш этувчи ваннаю, марказини иситиш қурилма билан ҳамма мавжуд. Бир сўз билан айтганда «роҳатию» уйлар кўпайиб борапти.

ГАП КЎП-У...

Учинчи сикладаги кириб бориқ. Сиклада кирарверинидаги йўлга одамга тулганлиги кириб хайратланасиз. Ҳаммининг кўзи дарвозадан, Ичкарида кўмир ўрнига чағи осмонга чиқиб ётган кукун.

— Бугун олиб келишди деганларини ростми? — навбатда турганлардан бири ёнидаги ишига мурожаат қилди.

— Қани энди рост бўлса, бир ойдан бери шундай ваъдаларни эшитаман.

— Ариза берганингизга анча бўлдики, эгачи? — Сиз сўраманг, мен айтмай. Октябрь ойи учун сентябрда ариза берувдим шу пайтгача олиб келишмайди.

— Нариги майдадан кўмир кўп-ку, неча шунисидан бера қўлайсиз. — деб ялнинди бола кўтарган аёл хонадан чириб келган сиклад хондонига.

— Берилмиз, олажон. У кўмирлар сиздан олган ариза берган кишиларга тарқатилди. Шу кунини кечгача

сиклада бўлиб, меҳнатчиларнинг талаби нега қондирилмаётганини сабаблари билан қизиқди. Чилонзор ва Фрунзе район аҳолисини кўмир билан таъминлаётган сиклада 18 киши ишлар экан. Улар 39-автобаза раҳбарлари билан 21 автомашинани ишга олиш ҳақида шартнома тузишган. Аммо, ҳар кунини 17—18 машина ишга чиқадди.

Сиклад майдонларига асфальт ётирилмаган. Кўмир тулори ва лойга қориниб ётибди. Баъзи шофёрлар шартнома нўрсатилгандек аҳоли хонадини чиқариш ўрнига, дарвоза олдида туриб олишди. Учрашган кишига «15 сўм берсангиз, хизматингизга тайёримиз», деб жавоб беришди.

Аммо, шу ҳам табиинини, ҳозирча Тошкентнинг бутун аҳолисини бундай қўлайликларга эга эмас. Ҳар кун юқорида зинир этган шартини ўз хонасида яратганини озу қилди, албатта.

Шаҳарда кўмир, ўтин қайтаган хонадонлар эри минглаб топилди. Кириб кириб келинмоқда. Мекнатчиларда кўмир қамлаш ташвиши пайдо бўлади. Улар кўмир сикладлари томон йўл олишадди. Сиз «таш. топлыво» базаси кўмир сикладларининг аҳолига нўрсатаётган хизматлари билан танишинг.

Фигони фаланка чириб турган кишилар билан танишди. 2-пойфазал фабрикасининг ишчиси Машура Янинова, 49 яшар, кўча 134-уйда яшайдиган Нимзова, сентябрь ойдан бери навбат-нўтиб турган Ҳоликюва ва бошқа кўлгина кишилар вақтларини ўтказиб бу ерда сарсон бўлиб қоринибди.

Сиклад мударини Умар Маҳаматқуловдан бу овозгарчиликнинг сабабини сўраймиз. — Ҳа, кўмир йўқ, — деб жавоб беради У. Сентябрь ойида аҳолидан 2428 тонна кўмир сўралган аризалар олдиқ. Шундан 1460 тоннасини зўр-базур таъминладик, 379 тоннасини 4-сиклад ихтиёрига мўнатдик, бу сиклад аҳолини шунча кўмир билан таъминлайди.

Октябрь ойида ариза берганимиз жамини 2225,5 тонна кўмир сўрашди. Шу нўмгача бир грамм ҳам кўмир билан таъминлай олганимиз йўқ. Бунинг сабабини «Таш. топлыво» базасининг бошлиғи ўртоқ К. Умаров ҳам аниқ билмайди, дейди мудар.

— Йўқ, янгилашсан! — ўртоқ К. Умаров меҳнатчиларнинг кўмирга бўлган талаби нега қондирилмаётганини ахши билди. Улайимиз, тез нўмда сиз билан биз ҳам бунинг сабабини билиб оламиз.

Х. ТОШХУЖАЕВ, шахсий пенсионер.

Иброҳим Йўлдошев Тошкентдаги таъриба меҳнатчи заводнинг меҳнат пешкардамларидан бири ҳисобланади. У 38 йиллик меҳнат таърибасига эга. Шу кунларда Иброҳим ана 1968 йил хисобига меҳнат қидаётган. Суратда: И. Йўлдошев. И. Глауберзон фотоси.

Иброҳим Йўлдошев Тошкентдаги таъриба меҳнатчи заводнинг меҳнат пешкардамларидан бири ҳисобланади. У 38 йиллик меҳнат таърибасига эга. Шу кунларда Иброҳим ана 1968 йил хисобига меҳнат қидаётган. Суратда: И. Йўлдошев. И. Глауберзон фотоси.

ШАРАФЛИ КАСБ

Убайдулла ўрта мактабни ахши баҳолар билан тугатиб, 1-«От-дестрой» 12-қўриқлиш бошқармасининг Виталий Зинченко бошлиқ бригадасига ишга кирди.

Убайдулла дастлабки кунлари майда-чуйда ишларни бажариб юрди. Орадан бирор ҳафта ўтгач, устоз унинг қўлига андава тутқазди: — Андавани бир маюмда юргиз, девор силлиқ чиқари, — деди. — Мана шунга ҳам роҳса ўн йил бўлибди. Шу давр ичида у шахримизда қад қўтарган кўп қўлай бинолар курилишида ишлади.

Шарафли меҳнатлари эвазига у трест маъмурияти томонидан Фахрий ёриқлар, бир неча бор ташнақурополлар билан таъдирланди. Убайдулла Муслиев бригадаси айна кунларда Чилонзор массивининг 5-кварталда бунёд этилган 96 квартиралар турар-жой биносига сувоқчилик ишларини олиб бормоқда. У бошлиқ 22 сувоқчининг ҳар бири иш соатидан унумли фойдаланаётганлиги туғайли ойлик, квартал-планлари доимо 130-150 процент бажарилмоқда.

— Махсус машиналар эвазига колоннасини ўрмон чеккасини кенгайтиришга келиб тўхтади. Машинадан биринчи бўлиб тушган кириш серканти Виктор Узенков, олтин кўчунинг соф тонгидан зақиллаиб нафас олarkan.

— Оқ қандай яхши-яқ, деб юборди. — Шу пайт. — Радиостанцияни ишга тайёрлаш! — буйруқ қилди старший лейтенант Анатолий Гладкий. Радиотелеграфистлар ишга тушиб кетди. Кенг сайқонликда бири-кетини радио мачталари осмонга бўй чўзади. Бугун уларда

кувончи кун—мутахассис елкаларини икласига ошириш имтиҳонлари. Агар улар берилган нормани ўз вақтида бажаришса, — Радиостанция э т л а р ишга тайёр бўлган, командирнинг буйруғи эшитилди. — Ишга тушинг! — Виктор Узенков эфирга ўз познаноийни юборди-да, вужудини кўлок қилиб, навоб сигнални кута бошлади. Атрофда сукунат, фақат станциянинг бир маромада ишлаши эшитилиб турди. Кейин бирдан телефон жингиллади. Узуқ-юзуқ морзянка овози эшитилди. Бугун уларда

дайдир шовқин-сурон бошланди. У дарҳол дўстини огоҳлатирибди, занасидан ашаратга ўтиб, ишда бошланди. Алоқа яна тинчланди. Буларнинг ишнинг кузатиб турган қомисия аъзолари: — Уста радиостар экан, азаматлар! — деиниши хўрсанд бўлишди. Кечга бориб қисминизда ҳамма нарсая аён бўлди. Биринчи ўрини Узенков бўлимаси, иккинчи ўрини Коптелов бўлимаси эгаллади. Улар 1-класс мутахассислари бўлиб етишилди.

Х. МУРОДОВ, оддий аскар.

Суратда: шахримизнинг Оқтепа массивида қардош Украинанинг Довенк ва Киев буюккорлари томонидан қўриқлаётган янги кўп қанатли бинолар. Яқин келажакда фойдаланишга топшириладиган бундай кўп квартиралар уч уй Оқтепа хусини янада ҳусин қўшади. М. Нуриддинов фотоси.

Барча устахоналарда, депо ҳовлисида ва кўча трамвай вагонлари турна қатор тизилиб турибди. Бу албатта кўнглисиз манзара. Уни кўрган киши нима учун баъзан ишга боришда ва ишдан қайтишда трамвайн узоқ кўтиш сабабларини ўйлайди.

Пойтахтдаги 2-вагон депосида Тўқимачилик комбинати ва Чилонзорга қатнайдиган 250 вагон бор. Буларнинг учдан бири қисми ҳамма вақт ремонтда бўлади. Бунини нима билан изоҳлаш мумкин.

Бош инженер Ю. Степин депо 50 вагонга мўлжалланганлигини, техника базаси қоникарсиз эканлигини, шунга қарама-дан беш баравар кўп вагон ремонт қилинаётганлигини айтди. Бунинг устига 50 ремонтчи етишмайди. Деталлар билан таъминлаш иш ҳам ниҳоятда қоникарсиз.

Парк директори А. Мирзаҳамедов эса 86 ҳайдовчи етишмаслигини рўқан қилди. — Ҳўш, нима қилиш керак! — Йўлини қидираймиз, кадрларни тарбиялаётимиз. Партия бюросининг секретари В. Филоненко ёшлар билан ўзи машғул олди борапти.

— Неча киши ўқимокда! — 27 киши. — Бошқа ҳайдовчиларни қаердан олмақчи-сизлар! — Ислаб кўрамиз. Ремонтчи кадрлар тайёрлаш ҳақида гапирмасам ҳам бўлади. Албатта депо ишда қийинчиликлар кўп. Лекин коммунистлар бу қийинчиликларни енгилуш учун коллективни мавжуд резерва ва имкониятлардан тўла фойдаланишга ўргатишлари лозим. Бунинг учун партия ташкилоти маъмурият хўжалик фаолиятини назорат қилиш ҳуқуқига эга. Депо партия ташкилотининг иш билан танишганимизда бу имконият тўла фойдаланилмаётганини равшан бўлди.

Депода 900 киши меҳнат қилади, булардан 63 киши коммунистлар. Ҳисобот-санолат ингилиши ва бошқа партия мажлисларида таъкидлангандек, коммунистлар ҳамма вақт авангардлик кўрсатаётдилар.

Масалан, 11-маршрутнинг бошлиғи коммунист П. Нуруҳамедов қоникарсиз ишламоқда. Бу маршрутда ҳаммадан кўп ингилиш содир бўлади. Нуруҳамедовга бундай хўрсонлар учун партиянинг чора кўришди. Лекин шундан кейин ҳам сезиларли ўзгариш рўй бергани йўқ, кўп ҳолларда план бажарилмаётган, техник сабабларга кўра ва майда авариялар билан линияларда вагонларнинг туриб қолиш ҳоллари содир бўлмоқда.

Партия бюроси аварианинг сабабларини ўз вақтида қараб чиқари. 31 январда шундай масала қараб чиқилган: «Ҳаракат хавфсизлиги аҳоли ва январь ойи учун белгиланган тадбирларнинг бажарилиши». Февраль ойи учун белгиланган тадбирлар тасдиқланди. Февраль ойининг охирида бюроси шунга қарата маълум бўлишича, авари ҳақон кўп содир бўлган. Натижанда вагонлар яна кўп қўлай туриб қолган.

Комсомол қиз Ф. Эшмуродова Тўқимачилик комбинатининг 1-янгирива ҳеҳида янгирувчи бўлиб ишлайди. У ўзининг худналлик топшириқларини ҳаминша ошириб адо этади. Меҳнат пешкадами фабрика комсомол проектиорининг фаол аъзосидир. Суратда: Ф. Эшмуродова. Р. Альбенос фотоси.

Ташкент Оқимчи 50

НАЗОРАТ — ЕРДАМ ДЕМАКДИР

Партия бюроси аварианинг сабабларини ўз вақтида қараб чиқари. 31 январда шундай масала қараб чиқилган: «Ҳаракат хавфсизлиги аҳоли ва январь ойи учун белгиланган тадбирларнинг бажарилиши». Февраль ойи учун белгиланган тадбирлар тасдиқланди. Февраль ойининг охирида бюроси шунга қарата маълум бўлишича, авари ҳақон кўп содир бўлган. Натижанда вагонлар яна кўп қўлай туриб қолган.

Депо директори бу тадбирлар расмият учунгина тузилганлиги, хўжалик ва партия ташкилотлари ўз буйруғи ва қарорларини ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамлаш керак. Деподаги вагонларнинг таъмироти ва бошқа партия мажлисларида таъкидлангандек, коммунистлар ҳамма вақт авангардлик кўрсатаётдилар.

Масалан, 11-маршрутнинг бошлиғи коммунист П. Нуруҳамедов қоникарсиз ишламоқда. Бу маршрутда ҳаммадан кўп ингилиш содир бўлади. Нуруҳамедовга бундай хўрсонлар учун партиянинг чора кўришди. Лекин шундан кейин ҳам сезиларли ўзгариш рўй бергани йўқ, кўп ҳолларда план бажарилмаётган, техник сабабларга кўра ва майда авариялар билан линияларда вагонларнинг туриб қолиш ҳоллари содир бўлмоқда.

Партия бюроси аварианинг сабабларини ўз вақтида қараб чиқари. 31 январда шундай масала қараб чиқилган: «Ҳаракат хавфсизлиги аҳоли ва январь ойи учун белгиланган тадбирларнинг бажарилиши». Февраль ойи учун белгиланган тадбирлар тасдиқланди. Февраль ойининг охирида бюроси шунга қарата маълум бўлишича, авари ҳақон кўп содир бўлган. Натижанда вагонлар яна кўп қўлай туриб қолган.

Депо директори бу тадбирлар расмият учунгина тузилганлиги, хўжалик ва партия ташкилотлари ўз буйруғи ва қарорларини ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамлаш керак. Деподаги вагонларнинг таъмироти ва бошқа партия мажлисларида таъкидлангандек, коммунистлар ҳамма вақт авангардлик кўрсатаётдилар.

Партия бюроси аварианинг сабабларини ўз вақтида қараб чиқари. 31 январда шундай масала қараб чиқилган: «Ҳаракат хавфсизлиги аҳоли ва январь ойи учун белгиланган тадбирларнинг бажарилиши». Февраль ойи учун белгиланган тадбирлар тасдиқланди. Февраль ойининг охирида бюроси шунга қарата маълум бўлишича, авари ҳақон кўп содир бўлган. Натижанда вагонлар яна кўп қўлай туриб қолган.

бўлиб партия группасига таъиниб иш қўрмайди. В. Филоненко ёш партия ходими. Ҳали таърибаси қам. Афтидан у назорат ёрдам кўрсатиш эканлигини, хўжалик тадбирларини ташкилотчилик оммавий-сиёсий ишлари билан мустаҳкамлаш лозимлигини билмасам керак. Еш партия ходими кўп нарсаларни ҳали билмас экан, ўртоқ В. Кочемасов бошлиқ трамвай-тр о л л е й б у с бошқармасининг партия комитети наҳот бунга тушиниб етмас. Партия комитети 2-вагон депоси партия ташкилоти ишдаги бундай стилига қачонгача тоқат қилиб келар экан. Р. ПЛУНГЯН.

ОЛИМЛАРИНИНГ таъинлашлари кўра, агар Марснинг жуда узоқ-узоқни кўради қудратли бизнинг планетамиз — Ер телескоплар ёрдамида сатҳига қарай олганларида, уни «океан» деб атаган бўлар эдилар. Дарҳақиқат ҳам бу тасвир ақлимдан ҳоли бўлмади — Ер сатҳининг турдан-турча кўра билан қопланганлиги ҳаммага маълумдир. Олимларнинг ҳисобларига кўра, океандаги сувнинг умумий ҳажми 1370 миллион куб километрга тенг. Бу эса сув сатҳидан кўтарилиб турган қуруқлик ҳажмидан ўн марта кўп демакдир. Баланд тоғ ва шимол музликларидан 30 млн. км³ ва қўл ҳамда оқар дарёларда яна 4 млн. км³ суви мавжуд бўлса, ернинг осмонда буғ ҳолатида 7.12 млн. км³ суви бор. Шундай қилиб, планетамизни қоплаган сув қатламнинг 97-97.5 процентини океан сувлари, 2.14 процентини муз, 0.29 процентини оқар сувлар ташкил этса, қолган 0,0005 процентини атмосфера сувлари ташкил этади.

Совет гидрогеологларидан Н. А. Плотниковнинг ҳисобига, ер ости сувларининг умумий ҳажми ўртача 100 миллион куб километрга тенгдир. Бу эса океан сувларининг ўн тўртдан бир қисмига тенг бўлиб, ҳаводаги сувлардан 8000 баравар кўпдир. Шунга қарамай ернинг сатҳида шундай жойлар борки, у ерларда сув жуда ҳам қадри ва ноёб нарсасидир.

Урта Осиё ернинг иссиқ ва қуруқчилиги — арид зонада жойлашган. Шунинг учун ҳам Урта Осиё халқларининг кўп эскилик тарихи сув учун кураш билан боғлиқдир.

Ҳозирги кунда ерларни суғориш масаласи Урта Осиёда энг асосий проблемалардан биридир. Республикаларда яра-

нинг 80 проценти суға мулкчилик ҳам сезилмаган ерларда жойлашган бўлиб, фақат 20 проценти инсонлар қўлай шайдан жойларга туғри келади. Шу 20 процент суғориш фақат 2 процентини Урта Осиё ва Қозғоғон ерларини суғоради. Ана шундай шартда суғориш таъжуб ва ундан пайли равида фойдаланиш

ий запасларини аниқлаш ва ҳамда харидага тушара олинади. Бу ишларнинг маъноси ўлароқ «СССРнинг ер ости суви оқими» деган монография асар яратилди.

Бу асарни яратишда СССР иссиқ — арид зонадаги илмуручи Урта Осиё, жумладан, Ўзбекистонда тааллуқли ишларни баъжаришда мушкул ва

оқувчи суға нисбатан ер ости сувлари уч марта кўп экан. Нихоят С. Мирзаев раҳбарлигида олиб борилган ишлар натижасида республикамиз территориясининг ҳамма жойида ер ости сувларининг кенг тарқалганлиги аниқланди. Бу суви запаси республикамиз халқ хўжалигининг ҳозирги ва келажикдаги суғориш талабини ҳам қандиришга етади.

Олимларнинг бу илми ишлари яна қандай амалий аҳамиятга эга? Эндилдида қуйидаги масалаларни тула ҳал этиш мумкин:

Республикамиздаги сифатсиз оқар сув истеъмол қилдирилган ҳамма шайдан фойдаланишга қўчирилиши мумкин.

Топилган ер ости сувлари ҳисобига республикамиздаги жумладан Урта Осиёда мавжуд ялбозларнинг суғориш имконияти турлади.

Чўл ва сакро зоналарида суғориш ишлари натижасида ер-ҳашак базаси кўпаяди. Булар ҳисобига қорвдорлик тарқиқига кенг имкониятлар туғилади. Ҳозирги кунда 3,3

миг гектар қуруқчилик ерлар суғорилмоқда. Келгусида эса 30 миғ гектар ернинг суғориш мумкин. Бу эса ўз навбатида чорра моллар учун қўш қўнларидан қўшимча хашак ташиб келтиришдан кутқаради. Бундан ташқари у ерларда сабзавот ва боғ-роғлар яратиш имконияти ҳам пайдо бўлади.

Суғорилган ерларда гоҳ-гоҳ пайдо бўладиган сув танқислигини ер ости сувлари ҳисобига қопласа бўлади ва қўшимча ҳар йили 0.5 миллион гектар ер суғорилади. Ер ости сувларидан кўпроқ фойдаланиш ерларнинг мелiorация ҳолати яхшиланади ва шўр ювиш қамаяди.

Ҳозирги вақтда артезиан сувларидан Украинада ва Ўзбекистонда кенг фойдаланилмоқда. Маълумки артезиан сувлари ернинг кўкүр қатламларидан кўтарилиб чиққанлиги учун тоза, тиниқ, ўзига хос ширин мазали бўлади. Шунинг учун ҳам Москва шаҳрида артезиан сувлари билан ҳамма озиқ-овқат корхоналари таъминланган.

С. Ш. Мирзаев раҳбарлигида баъжарила Урта Осиё ер ости сувларининг зонаси ҳаракати ва пайдо бўлиши деган илми ишнинг аҳамияти нақадар катта эканлиги ўз-ўзидан кўриниб турибди.

М. ЗОКИРОВ,
геология фанлари кандидати.

СУВ ВА ҲАЁТ

Фан оламида

Янги шеърлар

Рўзи ҚОДИРИЙ

МУБОРАК АЙЁМ

Октябрь наслининг умри эллик ёш, Шу эллик ёш ҳам, муборак айём, Гуруру нувоңдан кўна етар бош, Тебратар танларни қалбадаги илҳом.

Дўстим, Сен ҳам мендан суғурсан, албат, Озод нур бахш этган тоғнинг хўрмати. Гурирлар зафардан кўларат, намолот, Ҳар онда бир олам шодон нусрати. Бу кун нўлтуғ, бу кун муътабар, азиз, Ҳар бир лаҳзада мурод марраси. Бу кун дамлари бир-бирдан ладиз, Ҳар ишугу кўйда шон таронаси. Куйлангиз, куйлангиз бирга чертиб сўз, Кўшик бўйсин, кўшик ҳар эгзу калом. Ҳар калом айласин олсига парвоз, Қирғоқлардан қирғоқ ошинлар мудом. Шарофдан яраган ҳаёл-файимиз, Фикримиз, эҳқимиз, фотосатимиз, Чуғласин маҳони қайноқ куйимиз, Учкўр галазимиз, маҳоратимиз. Музаффар уйримиз тўйидар бу тўй, Беқизм фақримиз кўри, кўзгуси, Ленини замонасин куйидар бу кўй, Чекни йўқ бахтимиз кўри, кўзгуси. Улуғлаш чоғи бу овоз дўнени — Кучоғи боғ-гулшан дўнени, Кўпаш чоғи Ленини соғам зибни, Зинга тўшалган баҳоримизни.

Октябрь наслининг умри эллик ёш, Шу эллик ёш ҳам, муборак айём, Гуруру нувоңдан кўна етар бош, Тебратар танларни қалбадаги илҳом.

Хўжамурод ТУРУМБЕТОВ

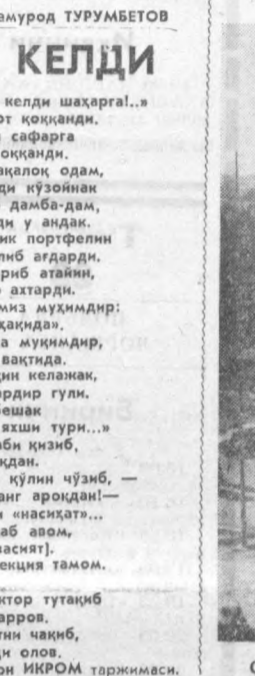
ЛЕКТОР КЕЛДИ

«Лектор келди. Лектор келди шаҳарга!» Деган хабар зумда қанот қоқди. Катта-кичик чиққан наби сафарга Дарё бўлиб клуб сари оққанди. Минбар томон чиқиб бақолоқ одам, Шоянмасдан тақиб олди кўзойнак Ва йўталиб, овоз созлаб дамба-дам, Сўнгра залга назар солди у анда. Тўзғиб кетган ўттиз йиллик портфелини Ундай қилиб, бундай қилиб ағдарди. Вақтини чўзиб, қош чинариб атайини, Ен дастардан ниманидир ахтарди. Сўнгра деди: — Лекциямаз муҳимдир: «Болаларнинг тарбияси ҳақида». Бизлар сайёҳ, сизлар эса муқимдир, Болаларга қараш керак вақтида. Ешлар эрур бизнинг ерқин келажак, Бизлар олма бўлак уллардир гули. Берилуви керак болага бешак Бизнинг тарбиянинг энг ахши тури...» Сўзлади кўпириб, нис наби қўзиб, Цитата келтирди уёқ-бўёқдан.

— Болаларини, — деди у қўлин чўзиб, — Тамақдан сақлаш, сақлаш ароқдан! — У деб, бу деб яна қилди «насиҳат»... [Шаҳар аҳолисин ҳисоблаб авом, Гўё айтган бўлди доно васият]. Сўнг деди: — Шу билан лекция тамом. Зал қарсақ чалмади.

Лектор тутайиб Клубдан кўчага отилди дарров. Нодонни қарангки, гугуртин чақиб, «Кашанида» болага тутарди олов. Қорақалпоқчадан Мавлон ИКОМ таржимаси.

БУГУНГИ ТОШКЕНТ

Суратда: Ўзбекистон кўчасининг бугунги жамоли. Л. ГЛАУБЕРЗОН фотоси.

ларнинг ҳисобларига кўра, океандаги сувнинг умумий ҳажми 1370 миллион куб километрга тенг. Бу эса сув сатҳидан кўтарилиб турган қуруқлик ҳажмидан ўн марта кўп демакдир. Баланд тоғ ва шимол музликларидан 30 млн. км³ ва қўл ҳамда оқар дарёларда яна 4 млн. км³ суви мавжуд бўлса, ернинг осмонда буғ ҳолатида 7.12 млн. км³ суви бор. Шундай қилиб, планетамизни қоплаган сув қатламнинг 97-97.5 процентини океан сувлари, 2.14 процентини муз, 0.29 процентини оқар сувлар ташкил этса, қолган 0,0005 процентини атмосфера сувлари ташкил этади.

ларнинг ҳисобларига кўра, океандаги сувнинг умумий ҳажми 1370 миллион куб километрга тенг. Бу эса сув сатҳидан кўтарилиб турган қуруқлик ҳажмидан ўн марта кўп демакдир. Баланд тоғ ва шимол музликларидан 30 млн. км³ ва қўл ҳамда оқар дарёларда яна 4 млн. км³ суви мавжуд бўлса, ернинг осмонда буғ ҳолатида 7.12 млн. км³ суви бор. Шундай қилиб, планетамизни қоплаган сув қатламнинг 97-97.5 процентини океан сувлари, 2.14 процентини муз, 0.29 процентини оқар сувлар ташкил этса, қолган 0,0005 процентини атмосфера сувлари ташкил этади.

ларнинг ҳисобларига кўра, океандаги сувнинг умумий ҳажми 1370 миллион куб километрга тенг. Бу эса сув сатҳидан кўтарилиб турган қуруқлик ҳажмидан ўн марта кўп демакдир. Баланд тоғ ва шимол музликларидан 30 млн. км³ ва қўл ҳамда оқар дарёларда яна 4 млн. км³ суви мавжуд бўлса, ернинг осмонда буғ ҳолатида 7.12 млн. км³ суви бор. Шундай қилиб, планетамизни қоплаган сув қатламнинг 97-97.5 процентини океан сувлари, 2.14 процентини муз, 0.29 процентини оқар сувлар ташкил этса, қолган 0,0005 процентини атмосфера сувлари ташкил этади.

ЕР ОСТИ СУВЛАРИ ЭНЦИКЛОПЕДИЯСИ

Бутунитифок Геология институтини (Ленинград) олимлари тузган 12 та харидадан иборат атлас Совет Иттифоқида саноат ва давонаниш учун керакли минерал сувлар ка, ерларда борлигини ва уларнинг хусусиятини акс эттиради.

«Ер ости сувлари энциклопедияси» деб аташга арийдиган бу харидалар минерал сувларнинг энг асосий турлари қандай шартда таркиб топилиши, ер ости сувларининг миқдори ва чуқурлигини, химиявий таркибини ва температурасини, ҳар хил химиявий хом ашёни ажратиб олиш учун қай даражада яроқлигини ва улардан давонаниш мақсадларида фойдаланиш имкониятларини кўрсатиб беради.

Геологлар тўплаган энг энг маълумотларга қараганда, Ғарбий Сибирь ва Қора денгиз — Каспий артезиан ҳавзаларининг сувлари таркибида йод айниқса кўп. Поволжье, Урал, Урта Осиё ва Шарқий Сибирдаги сувлар таркибида бром кўпроқ учрайди.

(ТАСС муҳбири).

ЯНГИ ҶАҲВАХОНА

Чилонзор райони кундан-кунга яшанмоқда. Бу ерда неча унлаб турар жой бинолари қатори, аҳолига маншиқ хизмат кўрсатувчи муассасалар ҳам барпо этиляпти. Яқинда район марказида бунёд этилган «Ешлик» жаҳвахона, си бунга бир мисол бўла олади.

Суратларда: «Ешлик» жаҳвахонасининг ички қисми ва ташқи кўриниши.

Л. Глауберзон фотолари.

Ер шарифан

ФОТИМАНИНГ ҚАҲРАБО МАРЖОНИ

лан почта ориали алоқа болғашга муваффақ бўлиб, Ҳафид хоним бизини самиянинг билан мекмонга тақлиф этди.

Биз йўлга чиқдик. Автомобиль бўлиб Марошаш пойтахти Работдан шимолга томон кенг куларинга лентадек чўзилиб ўтибди. Работдан 125 километр нари кетган, энг томондаги тор йўлга қайрилдик. Океан соҳилларидан узоқлашганимиз сари кўёш ҳарорати ошиб борар, ҳаво йуруқлашар, усимилдиклар намал борарди. Пунақ қиланидан дуб, эквалитт ўрмонлари, куюқ яшил наутус чангалзорлари ўз ўрнини паст бўйли тепалик енабарларидан сарғай бошлаган анғизларга бўшатиб беради. Ғалабингизнинг олинган сомонлар худди бизнинг Урта Европа минтақаларидегидек гарамлиб кўйилган.

Баланд тоғ ёнбағди қисилиб турган Ваззан шаҳарчасида бизни Фотима Аль-Ҳафид хоним юборган ишчи кўтиб олди. Энди йўл тегларнинг ёнбағлари орасидан аранг кўзга ташланаётган дарё узани бўйлаб чирмашиб борарди. Бу дарё фанат кириши ёнбағлар дарағиданга тўлиб, жўш уриб оқарди. Биз тоғ тепасига кўтарилидик. Яна сезиларли даражада совиқроқ бўлиб қолди.

Бу ер Риф деб аталади. Қачондир бир вақт ерда Аҳли Карим болган чилигидаги рифлик қў-

лончиларнинг чет эл босқинчилирига қарши олиб борган жанглари бўлиб ўтган. Марошашликлар ўз мустақилликларини учун курашганлар. Улар жазоовчиларнинг қўшунларини суриб бола-болаларини овоз берилмишга муваффақ бўлганлар. Бу ерда мустақил Риф республикаси эълон қилинган.

Бундаги кенса алоқочилари уша вояларнинг яхши эслайдилар. Улуғ Октябрь социалистик революциянинг яхши натижасида 1920 йилларда авж олиб кетган бу воялар Шимолий Африка халқларининг миллий озодлик ҳаракати тарихида шонли саҳифа бўлиб қолди.

Мар атрофи чет эллик қудрлар томонидан қуршаб олинган Риф республикаси тўрт йилга яқин яшад. Қўзғолончиларнинг мардлиги ва эриқсаварлиги, қичи йўлаб бўлмайдиган тоғлар уни мустақим қилди. Бироқ индустриал қамал ҳамда Франция ва Испания томонидан Рифга юборилган жазоовчиларнинг бутун бир армияси тоғлиқларни қаршилик кўрсатиши тугатишга мажбур бўлди.

Мамлакатда яна узоқ вақт давом этган чет эл хўжайинлиги бошланди. Фақат 1956 йилдагина Марошаш мустақиллини эришти ва мустақил ривожланиш йўлига ўтиб олди.

Бизнинг саҳватимиз тинг тоғбағрига узоқ кўтарилиш билан тугал олиб қайтишим. Мен

ларни ҳаммаша эсимда тутаман.

Бошқа чиқдик. Марошашдаги савдо маслаҳатчиси ўртоқ Виробьян ва унинг рафинаси Фотимага «Советсия жиншина» журналининг асдалин соғвасини топширдилар. Қарабди маржон унинг қўнрадан иелган хуснига жуда яради. У бунинг учун қизгин таъжирин йўлашимизни илтимос қилди.

Сўнгра бизлар мекмон бўлди уй эгалари билан ичдин ўтирдик. Улар билан бирга овқатландик. Марошашнинг аънавали ялғизли чойини ичдин, совет ва чет эл адабиётлари ҳақида, Марошаш халқининг турмуши, проблемалар, кувонч ва гам-гуссалар ҳақида гапладик. Фотима ўз мамлақати хотин-қизларининг аҳвали, мустақиллини эришганидан кейинги социал узағаришлар, уларнинг хотин-қизлар делегацияси составида чет элларга қилган сабақларини ҳақида хикоя қилиб берди.

Кувш тоғ қўнралирига энгаша бошладик. Соғлар анча узунроқ бўлиб қолди. Энди қайтиб кетиш вақти ҳам етди. Қоронғилини тушуганча тоғдан тушиб, катта йўлга етиб олиш, хавфли бўрилишлардан ўтиб олиш керак эди. Уй эгалари бизни дарвозага қўзатиб қолишти ва яна нелишга тақлиф эттиди. Биз яна йўлга тушдик.

И. БЕЗНИНОВНИЙ,
ТАСС муҳбири.

Утган кўнлар мобайнида 740014 номерли махбусе кўрсатилган Фотима Иоганнинг хабардан ҳеч нари кетмади. Унинг шахсий ишлари қайта-қайта қаралди. Анда, деса-деси унга ҳам алоқат туюлган баъзи хўстасларга кела бошладик.

Ангашта доимий турар жойи Гордовна деб кўрсатилган, наби деганга қансига яна «нахуша-деҳқон» деб билган. Донбассек саноат шаҳрининг нақ юргиди қансига, лиқозуша бўлиши мумкин? Ундан ташқари, 740014 номерли ангашта рус фамилиясини билгану, шу ернинг ўнда миллати украини деб кўрсатилган.

Шу дамнингнинг учрашда талаффузда қилган айтилишини чамалоқ тўриб, бирдан бу ном бутун мамлақатга доимий кетган шахтарининг фамилиясини аниқлаш кўтарилаб қолди. Ангаштада билган исми айбидан айлан кўрсатилган бўлса керак, у ҳам нос келарди.

Кўнраун Иогани махбусе алоқна ириб, блоқфорсини қандирида эътироғи ўрни қолдир-қолдирган оҳанда, обертурмаблфорсини Клеиниқнинг иқовати билан авер илпатини Дитрих уга иш махбусини суқон қилиш учун ваколат берганини айтди. У кунда шундай натый оҳанда 740014 номерли махбусини ва роппа-роса бир соатдан кейин қоши тарти: «қўн»ни сўрибди оқил илпатини буюрди.

Бундай юмушларнинг роба машини олган ва кўришидан, суёна атоотиориница одатлиги блоқфорсини Вайени махбуслар суқон қилинган махбусе бўлмага бошлаб юрди, унинг ўзини қолдириб чиқиб кетди.

(Давоми бор).

(Давоми. Боши газетанинг ўтган сонларида)

ТОШКЕНТ
29 НОЯБРЬ, 1967 Й.

Ҳоши Котсебин

КИЛИЧ ВА ҚИЛИЧ

Иогани Дитрихнинг ҳасратини одоб билан тинглаб, бош силиши билан унинг фикрларига қўшлатганини аниқлаб турди. Ҳа. Кантоннинг зиммасига анча оғир вазира тушган, — шу сабабдан Иогани ҳаммуҳабати кўнганни бошати олгуча кўтиб турдида, пайт пайлаб бироз дам олиш учун тўна устига ўтиришни тақлиф қилди. Дитрих ўтиргунча Иогани суманасидан томошадар рўйхати билан ўз фикрини далиллади учун махбусларнинг шиксий ишлардан ёлб олганини кўнравадари чиқарди. Иогани шодани билан қорғозларини Дитрихга ўтара экан тўн камтарини ва унга бўлган алоқидан хўрватини билдириб, қилган ишларини ўзинини деб ҳисоблашни сўради. Дитрих қорғозларини ўзон вақт диққат билан қараб чиқиб, махбусе тоғланган бўлди. Йўлаб кўриб, у бу рўйхатини ўзининг ўта сезириги натижаси деб кўрсатишга қарор қилди ва Клеин қаршисида аввало ўзининг, қолгилар аверчилар маъқонини оширишга умид қолади.

Худди Иогани кўнраган, Клеин билан Флинн Дитрих кўрсатган махбуслар рўйхати билан таъиниш чиққиларидадан кейин анча ҳафза бўлиди.

Флиннинг жаҳли чиниб:

— Яшоб капитан, шафқатсиз аниқсиз, — деб тугайди. Сиз бизни лагердаги кўза ва қўлдорларимиздан махрум қилмоқчисиз. Мен эътироз билдираман.

Дитрих оғохлангирганда қош чинариди.

— Тушунганимча, сиз Генералитетнинг имони бор юмшталар билан уруш олиб бориш тўғрисидаги наъронига қарши эътироз билдиришга? Клеин маъқалани анж олдиришга учун гапга қарлашди, уларни нелитиришга қарат қилди.

— Янаю Дитрих, мен сизнинг биринчи даражаси ўста раванеланич сифатини аниқлаб таланишга таъ бермади, — деди у, кейин мувожиз табассум билан аниқ қўзиб, бошани унга узатар экан, илтимос қилди: — Биз билан ўртоқлашарми, хабарчиларини миқдорини қансирини қўл билан аниқлаб, бизни қўрсатилган ишларини қўнганини айтиб беришга деган умидимиз.

Клеин бу сўзларини қафониқ билан айтаётганига қарамай, кўзлари шоданидан дараб бериб порлаб турарди. Энг қимматли деб ўйлаган хабарчиларининг Дитрихнинг бу рўйхатига тушмагани, ундан ташқари ўзинга махбусе қилиб қўнган коммунистларига шўба қилмасе бўладиган ишнинг ишнинг ириб қолиши ҳақида фикр ўтиб оғза очмади.

Бу ҳоли Иогани жуда яхши билар, Дитрих эса ҳеч нарсга пайнамаган эди. Дитрих пешонасини кўрсатиб, маънодор қилиб деди:

— Афсуски, бу пўлат самқининг қалити фақат адмирал Канарисел!

— О, мен ҳам худди шундай деб ўйлаган эдим! — деб ақтиром билан қўзиб қилди Клеин. Адиор деган бирларининг сир асдорларини билан олдириш аниқиб асдор ва айни бунда уга сирларни қалитига келганда ҳеч имманнинг оғи етмайдиган тош қўл ҳам. Бу бизга аён. — Унинг кўзлари манорлик билан порлад.

Эртаси кўни Иогани Релга бу ерда бекорга гайрат қилиб туларини бедор ўтизганидан хабар қилди: капитан Дитрих шу даража тақрибона интравидеокан аниқси, унинг ёрдамида ҳам ҳамма ишни ўзи элаб қўнган экан. Минг афсусларини, энди қўмондонлик Вайенинг махкур томондоривасини иқобий баҳоламасини ҳам мумкин.

Рейс Иоганининг ҳолига ачиди, уни юпатиш учун ўз мотоцикланда шаҳарга, лагер раҳбарларига биринчи қўнган, уша, қилар турадиган уйга олиб бориб қўнган тақлиф атоди, холос.

